

طراحی پارک کودک

مجموعه مقالات درسی دانشجویان کارشناسی ارشد معماری
دانشگاه آزاد اسلامی قزوین

زیر نظر: دکتر جمال الدین سهیلی

پدید آورندگان:

جمال الدین سهیلی، مهدی طرلاتی، امیرحسین فتح اللهی، مریم عبداللهی، سمیرا ولایتی، مارال قاسمی،
امیر یزدانی، نیما بهزادافشار، پیمان گلستانی، دل افروز هود، مهدی علم بیگی، نرگس رضازاده، ماه بانو
ایلخانی، صابره فدایی، غلامرضا قربانی، هومن خواجه پور، انسیه خوینی، عالمه قاندی، رضا درستان، شهرزاد
کاشی پزها، رضوان رسولی، مهسا تاجبخش، زهرا کشاورز رضوان، سیما جوادی.

عنوان و نام پدیدآور: طراحی پارک کودک: مجموعه مقالات درسی دانشجویان
 کارشناسی ارشد معماری دانشگاه آزاد اسلامی قزوین / پدیدآورندگان: جمال الدین سهیلی
 [و دیگران]: زیر نظر جمال الدین سهیلی.
 مشخصات نشر: تهران، چهار طاق، ۱۳۹۱
 مشخصات ظاهری: ۱۷۲ ص: مصور، نقشه، جدول: ۲۹: ۲۲ س م.
 شابک: ۷۵۰۰۰ ریال: ۱ - ۹۲۹۹۲ - ۶۰۰ - ۹۷۸
 وضعیت فهرست نویسی: قیفا
 عنوان دیگر: مجموعه مقالات درسی دانشجویان کارشناسی ارشد معماری دانشگاه آزاد اسلامی قزوین
 موضوع: پارک کودک -- طرح و ساختمان
 زمین‌های بازی کودکان -- برنامه‌ریزی
 پارک‌ها -- طرح و ساختمان
 شناسه افزوده: سهیلی، جمال الدین. ۱۳۵۵.
 شناسه افزوده: دانشگاه آزاد اسلامی قزوین.
 رده بندی کنگره: ۱۳۵۵ GV۴۲۴/۵/ط۴
 رده بندی دیویی: ۷۱۱/۵۵۸
 شماره کتابشناسی ملی: ۲۱۲۴۵۰۰
 عنوان انگلیسی: DESIGNING CHILDREN'S PARK.

انتشارات چهارطاق

عنوان کتاب: طراحی پارک کودک
 زیر نظر: دکتر جمال الدین سهیلی
 ناشر: انتشارات چهار طاق
 صفحه آرا و ویراستار: مهندس هومن خواجه پور
 طرح جلد: مهندس پیمان گلستانی
 چاپ و صحافی: چاپ کهن
 سال انتشار: ۱۳۹۱
 نوبت چاپ: اول، ۱۳۹۱
 شمارگان: ۵۰۰ نسخه
 قیمت: ۷۵۰۰۰ ریال
 شابک: ۱ - ۹۲۹۹۲ - ۶۰۰ - ۹۷۸

* کلیه حقوق چاپ و نشر برای ناشر محفوظ است *

مرکز پخش و فروش: تهران، خیابان انقلاب، خیابان ۱۲ فروردین، پلاک ۳۱۶، انتشارات پیام، تلفن: ۰۲۱-۶۶۴۰۹۵۳۱

به نام پروردگار

کودکان و فضاهای معماری و شهری

* با نگاهی اجمالی به فضاهای معماری و شهری در گذشته مشاهده می شود که فضاهای معماری و شهری مخصوص کودکان چندان شکل نگرفته بود، زیرا فعالیت های مربوط به کودکان به گونه ای نبود که به پدید آمدن فضاهای مخصوص کودکان بینجامد، چون فعالیت های مربوط به نگهداری، مراقبت و تربیت فرزندان به طور معمول بر عهده مادران بود که در خانه این امور را در کنار سایر کارهای معمول انجام می دادند. البته مادران به تنهایی این امور را انجام نمی دادند، بلکه به سبب آن که شمار فرزندان یک خانواده نسبتاً زیاد و به طور متوسط بین پنج تا هشت فرزند و در موارد حتی بسیار بیش تر بود، فرزندان بزرگ تر برای اداره خانه و نگهداری فرزندان کوچک تر به مادر خود کمک می کردند. البته فرزندان دختر به امور مربوط به خانه، و فرزندان پسر پس از آن که بزرگ می شدند به برخی امور مربوط به بیرون از خانه می پرداختند و بیش تر به پدر خود نیز در صورت امکان کمک می کردند. به عبارت درست تر می توان گفت که آموزش های عمومی در خانه یا سرپرستی مادر و آموزش های حرفه ای (در مورد پسران) در کارگاه یا سایر محل های کار، یا سرپرستی پدر انجام می شد. آموزش خواندن و نوشتن از فعالیت های مهمی بود که در فضایی به نام مکتب خانه انجام می شد. آنچه از اسناد و فضاهای موجود بر می آید این است که مکتب خانه ها به طور معمول در برخی مساجد محله ای یا در خانه بعضی از مکتب داران تشکیل می شد و تنها در موارد بسیار نادر به فضایی خاص به عنوان مکتب خانه اشاره شده که تنها برای این فعالیت ساخته شده باشد.

کودکان و بچه ها افزون بر فضای خانه از بخشی از فضای کوچه که نزدیک به خانه بود و همچنین از فضای مرکز محله برای بازی استفاده می کردند، زیرا در نظام شهری در گذشته ساکنان هر کوچه به ویژه ساکنان کوچه های فرعی و بن بست ها به شکلی ضمنی در استفاده از فضای کوچه نسبت به دیگران حق تقدم داشتند. شاید بتوان برخی از کارکردهای بن بست ها و کوچه های محلی را همانند بعضی از عملکردهای مهد کودک ها در جهان معاصر دانست. البته با تفاوت هایی اساسی در عین حال می توان گفت فضای واقعی و رویداد های عینی جاری در فضای کوچه های قدیم اشاره کرد که برای آماده کردن بچه ها به منظور ورود به جامعه نقش موثری داشتند.

به نظر می رسد که به جز مکتب خانه ها، فضای ویژه دیگری در گذشته به کودکان اختصاص نیافته بود. در درون خانه های مربوط به گروه ها و قشرهای متوسط و کم در آمد فضایی به کودکان اختصاص نمی یافت، زیرا از یک سو شیوه زندگی نبود که هر یک از کودکان و بچه ها، فضا یا اتاقی مخصوص خود داشته باشند و از سوی دیگر در بسیاری از نواحی اقلیمی کشور برای برخورداری از بیش ترین امکانات محیطی و طبیعی و به ویژه برای استفاده از نور خورشید در زمستان و دوری از آن در تابستان به طور معمول اقدام به نوعی کوچ فصلی در درون خانه، از جبهه دیگر یا از فضای دیگر انجام می شود. البته در برخی موارد، در خانه های اعیانی و رجال فضایی برای نگهداری از کودک اختصاص یافت و حتی برای نگهداری از او، دایه ای به کار گرفته شود.

در دنیای معاصر به سبب شرایط پدید آمده، جایگاه کودکان در عرصه های اجتماعی و به پیروی از آن در فضاهای معماری دگرگون شده است، از یک سو به سبب توسعه امکانات بهداشتی و پزشکی از مرگ کودکان به شدت کاسته شده است و از سوی دیگر پدیده های جدید اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی موجب شده که شمار فرزندان بسیاری از خانواده های امروز کاهش یابد و نقش کودکان در خانواده نسبت به گذشته اهمیت بیش تری یابد.

نکته مهم دیگری که در دنیای معاصر رئی داده، گسترش علوم و فنون و همچنین توسع روز افزون نقش آموزش در کسب مهارت های اجتماعی، آموزشی و حرفه ای است که سبب شده دوره ها و محتوای آموزشی برای کودکان و نوجوانان به شدت توسعه یابد و به این ترتیب خانواده ها برای گسترش اطلاعات و آموزه های فرزندان خود امکانات و روش های گوناگون توجه کنند این نکته یا یک

دگرگونی مهم دیگر نیز همراه شده است. به علت گسترش انواع ابزارها و وسایل رایانه ای با نسل پیشین فاصله پیا کرده اند و در برابر جهان رسانه ای جدید قرار گرفته اند. و پدیده های پیچیده گسترده ای در حال شکل گیری است که نیاز به بررسی های تخصصی دارد.

در عرصه فضاهای معماری نیز دگرگونی های گسترده ای در ارتباط با کودکان و جوانان در حال شکل گیری است که از آن جمله می توان به اختصاص اتاق به کودکان و نوجوانان در بسیاری از خانه های شهری که یک یا دو فرزند دارند و همچنین اختصاص یافتن فضاهای گوناگون در شهر ها به کودکان و نوجوانان است که پیشینه شک گیری برخی از آنها به چند دهه پیش می رسد، مانند مهد کودک ها، کتابخانه های کودکان و نوجوانان؛ فرهنگسراها و فضاهای فرهنگی و تجاری مخصوص کودکان و نوجوانان و همچنین بسیاری از انواع شهرسازی ها. در دوره معاصر فضاهای شکل گرفته در برخی مدارس و دنیای مجازی؛ از فضاهایی هستند که به تدریج نقش روزافزون در شکل گیری دانش، بینش و رفتار کودکان، نوجوانان و جوانان ایفا می کنند.

چند سال پیش برای این که بررسی های نظری دانشجویان درباره طرح معماری آنان به صورتی مطلوب هم برای آنان و هم برای دانشجویان سودمند باشد به گونه ای بررسی های آنان را سازمان دادم که نتیجه آن به شکل مجموعه ای از مقالات در آید. به نظر می رسد که این اقدام در تاریخ معماری دانشگاهی ما بی نظیر باشد، به ویژه آن که در چند ترم گذشته برنامه ریزی به گونه ای انجام شد که در انتهای همان ترم مجموعه مقالات دانشجویان به چاپ رسید.

جای بسی خوشوقتی است که این فعالیت آموزشی-پژوهشی فوق برنامه پس از یک ترم همکاری مشترک با دوست گرامی جناب آقای دکتر سهیلی، توسط ایشان پیگیری شد و ایشا هدایت و سازماندهی یک مجموعه مقاله را انجام دادند که نتیجه آن به این صورت منتشر می شود.

تا کنون سه جلد از این مجموعه مقالات در دانشگاه آزاد اسلامی قزوین با حمایت ریاست محترم دانشگاه جناب آقای دکتر موسی خانی و یک جلد در دانشگاه آزاد اسلامی واحد تهران مرکزی با حمایت مسئولان عالیقدر آن واحد به چاپ رسیده است و دو جلد در دانشگاه آزاد اسلامی قزوین و یک جلد در دانشگاه آزاد اسلامی تهران مرکزی در دست انتشار است که نظر به برخی محدودیت های اداری و درخواست دانشجویان نسبت به انتشار آن ها اقدام شد.

فروردین ۱۳۹۱

حسین سلطان زاده

دانشیار دانشگاه آزاد اسلامی واحد تهران مرکز

فهرست مطالب

صفحه	عنوان/مؤلف
۱	پیشگفتار
۳	آب در طراحی پارک کودک/ مهدی طرلانی
۱۰	احساس امنیت در طراحی پارک کودک/ امیرحسین فتح اللهی
۱۷	ارتفاع در طراحی پارک کودک/ مریم عبداللهی
۲۶	افسانه ها و اسطوره ها در طراحی پارک کودک/ سمیرا ولایتی
۳۳	آموزش ترافیک در طراحی کودک/ مارال قاسمی
۳۹	رنگ در طراحی پارک کودک/ امیر یزدانی
۴۵	شبیه سازی مشاغل بزرگسالان در طراحی پارک کودکان/ نیما بهزادافشار
۵۲	صوت و تصویر در طراحی پارک کودک/ یمانه گلستانی
۶۱	طبیعت در طراحی پارک کودک/ دل افروز نمود
۷۰	عناصر محیطی در طراحی پارک کودک/ مهدی علم بیگی
۸۲	فضاهای باز ، بسته و نیمه باز در طراحی پارک کودک/ نرگس رضازاده
۹۰	فضاهای پرورش خلاقیت در طراحی پارک کودکان/ ماه بانو ایلخانی
۹۷	فضاهای کارگاهی و نمایشگاهی در طراحی پارک کودک/ صابر فدایی
۱۰۵	فعالیت بدنی در طراحی پارک کودک/ غلامرضا قربانی
۱۱۲	فیزیک و تجربه فیزیکی در طراحی پارک کودک/ هومن خواجه پور
۱۱۸	مبلمان در طراحی پارک کودک/ انسیه خونی
۱۲۷	مسیرهای حرکتی در طراحی پارک کودک/ عالیه قائندی
۱۳۴	مصالح در طراحی پارک کودک/ رضا درستان
۱۴۱	مفهوم قلمرو در طراحی پارک کودک/ شهرزاد کاشی پزها
۱۵۱	نقاشی کودکان در طراحی پارک کودک/ رضوان رسولی
۱۵۶	نمایشگاه در طراحی پارک کودک/ مهسا تاجبخش
۱۶۴	همکاریهای مشارکتی کودکان در طراحی پارک کودک/ زهرا کشاورز رضوان
۱۷۴	هنر در طراحی پارک کودک/ سیما جوادی

پیشگفتار

در طول تاریخ معماری، طراحی محوطه بخشی جدایی ناپذیر از کل طراحی معماری بوده است. به عبارتی همچنانکه معمار هر اثر در بررسی عوامل تاثیر گذار در طراحی، سعی می نماید مطلوبیتهای لازم را در ابعاد مختلف مادی و معنایی کالبد معماری لحاظ نماید؛ در عین حال مجموعه کالبد و محیط را به عنوان یک کل در نظر میگیرد تا بتواند نیازهای کاربران را تامین نماید. بنابراین پرداختن به طراحی محوطه به شکل تخصصی آن می تواند کارکردهای ویژه ای را فراهم آورد تا کاربران آن با توجه به رده سنی، صنفی، تحصیلی، فرهنگی... احساس مطلوبیت فضایی داشته باشند. آنچه مسلم است طراحی محوطه هر عملکردی با توجه به ویژگیهای فوق و نیز عملکرد کالبدی آن مجموعه صورت می پذیرد. به طور مثال زمانیکه طراح در صدد است پارکی را طراحی نماید تا افراد نه تنها برای گذراندن اوقات فراغت و تنفس، بلکه جهت بهره مندی از جنبه های آموزشی، تفریحات اجتماعی، بروز هیجانات، تداعی خاطرات، تجربه احساس مشارکت و حتی تجربه احساس خلوت در آن پارک حضور یابند، بایستی در نظر داشته باشد هر یک از نیازهای فوق بر چه اساسی می توانند رخ دهند و ملزومات ایجاد آنها چیست.

در سر فصل درس طراحی معماری (۱) مقطع کارشناسی ارشد معماری چنین مطرح شده است که تاکید بر جنبه های کاربردی و برنامه ریزی طراحی می باشد و دانشجو باید پس از دریافت کلیات برنامه به بسط و رده بندی خواسته ها پرداخته و برنامه فیزیکی طرح را تهیه و سپس اقدام به طراحی محوطه نماید. لذا از آنجایی که دانشجویان فارغ التحصیل در مقطع کارشناسی معماری کمتر بصورت دقیق به طراحی محوطه پرداخته اند، با مشورت شورای گروه تخصصی معماری دانشگاه آزاد اسلامی قزوین تصمیم بر آن شد تا پروژه طرح معماری (۱) مقطع کارشناسی ارشد معماری متمرکز بر موضوع طراحی محوطه باشد. در این راستا در نیمسال دوم ۹۰-۸۹ در یکی از گروههای طراحی معماری (۱) با هدایت استاد ارجمند جناب آقای دکتر حسین سلطان زاده و همکاری اینجانب موضوع پروژه با عنوان طراحی پارکهای تخصصی مطرح شد و هر یک از دانشجویان جهت انجام مطالعات نظری به بررسی نمونه های انجام شده در کشورهای مختلف جهان پرداختند و در نهایت با روش توصیفی - تحلیلی به جمع بندی چگونگی انجام این پروژه ها رسیدند و در نهایت این مقالات منجر به شکل گیری مجموعه مقالات معماری با عنوان طراحی پارکهای تخصصی گردید که با حمایت ریاست محترم دانشگاه آزاد اسلامی قزوین، جناب آقای دکتر موسی خانی مجوز انتشار گرفت. در ادامه و در نیمسال اول ۹۱-۹۰ جهت تکمیل مجموعه مقالات قبلی تصمیم گرفته شد تا یکی از پارک های تخصصی جهت بررسی دقیق تر به لحاظ عوامل تاثیر گذار در طراحی آن مورد مطالعه جدی تر و همه جانبه قرار گیرد. در این راستا موضوع طراحی پارک کودک جهت مطالعه و طراحی پروژه طرح (۱) کارشناسی ارشد انتخاب گردید و هر کدام از دانشجویان با بررسی هر یک از عوامل تاثیر گذار در طراحی پارک کودک با روش توصیفی - تحلیلی به تدوین مقاله ای در این خصوص پرداختند.

مجموعه حاضر حاصل تلاش دانشجویان علاقه مند این کلاس بوده است که با توجه به عدم وجود نمونه های کامل در داخل کشور به بررسی اسنادی نمونه ها از طریق اینترنت پرداختند و با صرف وقت زیاد جهت تکمیل جستجوهای خود توانستند این اقدام را عملی نمایند.

البته شایان ذکر است که این تجربه اول بیشتر دانشجویان بوده است و قطعاً خالی از اشکال نمی باشد و نیازمند راهنمایی خوانندگان عزیز می باشد.

تا کنون ۵ شماره از این مجموعه مقالات با هدایت استاد ارجمند جناب آقای دکتر سلطان زاده و همکاری دانشجویان کارشناسی ارشد دانشگاه آزاد اسلامی قزوین و تهران مرکزی به انتشار رسیده است . و سه شماره نیز در دست اقدام می باشد و لازم است از زحمات خستگی ناپذیر استاد فرهیخته جناب آقای دکتر سلطان زاده تقدیر بعمل آید . ضمناً از پیگیریهای جناب آقای مهندس هومن خواجه پور که از دانشجویان بسیار علاقه مند می باشد نیز به جهت بررسی نهایی مقاله ها و همکاری در طراحی جلد سپاسگزاری نمایم .

فروردین ۱۳۹۱

جمال الدین سهیلی

استادیار دانشگاه آزاد اسلامی واحد قزوین

www.ketab.ir

Water In Designing Children's Park

Mahdi Tarlani

آب در طراحی پارک کودک

مهدی طرلانی

Abstract

The water is more absorption of other elements for children's, water plays is one of the best ways that can be educational for children, in way water absorption for children and that's role in education.

with notice to important research in relative with water plays and establishment play toys in safe location to research about water role in children park design and some case study that designed in the case

This article describes the research methods and analytical methods for gathering information from the documents is used

And efforts to this end, the results for the design, development patterns, water Play Park for children to be present.

Keywords: children, game, water, landscape design

چکیده

جذابیت آب از عناصر دیگر موجود در پارک برای کودک بیشتر است. بازی های آبی یکی از بهترین راه هایی هستند که می توانند موجب آموزش و یادگیری در کودکان شود. در راستای جذابیت آب برای کودکان و نقش آن در یادگیری، با توجه به ضرورت تحقیق در رابطه با برخورد کودکان با آب و روش های آب بازی و استقرار وسایل بازی در محیطی امن به بررسی نقش آب در طراحی پارک کودک و نمونه های موردی از پارک هایی که در این زمینه طراحی شده اند، می پردازیم.

روش تحقیق در این مقاله توصیفی تحلیلی و برای گردآوری اطلاعات از روش اسنادی استفاده شده است و کوشش می شود در این راستا، نتایج مناسبی برای تدوین الگوهای بازی های آبی در طراحی پارک کودکان ارائه شود.

کلمات کلیدی: کودک، بازی، آب، طراحی محوطه

مقدمه

آب بازی یکی از بهترین، اساسی ترین و لذت بخش ترین فعالیت کودکان است. آب جاذبه سحرآمیزی برای بچه ها دارد. بچه های خردسال ساعت ها وقت شان را صرف آب بازی می کنند و از بازی کردن خسته نمی شوند. به آسانی می توانند با آب بازی کنند، عروسک ها و ظرف های خود را در آن بشویند و یا آب را به هم بزنند، بپاشند و شل شل کنند. نیز آب را در دست خود نگه دارند، با آب و صابون حباب درست کنند و ظروف مختلف را از آب پر و خالی نمایند.

آب بازی باعث تسکین عصبانیت های کودک شده و کودک از طریق آب بازی از ناراحتی ها، فشارها و تنش ها رهایی یافته و احساس آرامش می کند.

چون کودکان آب بازی را بسیار دوست دارند، از این راه می توان مطالب و مفاهیم زیادی را به آنان آموخت و موجبات رشد مهارت ها و توانایی های مختلف آنها را فراهم ساخت از جمله رشد خلاقیت، پرورش حواس پنجگانه، افزایش یادگیری واژه ها (Haim, 1977: 67 -

و...)

رشد توانایی ها و مهارت های مختلف کودکان از راه آب بازی

الف) رشد خلاقیت و ابتکار

آب بازی کمک می کند بچه ها افکار خلاق شان را رشد بدهند، آب جذابیت بسیار برای کودکان دارد. آنان ساعت ها وقت شان را صرف آب بازی می کنند، در یک لگن کف آلود آب را می پاشند، حباب درست کرده و می ترکانند، اسفنج (ابر) را فشار می دهند، اشیایی را که روی آب می مانند، زیر آب فرو برده و آنان را رها می کنند (اشیای چوبی و پلاستیکی) ریختن آب به طریق باران، و سرگرمی های مختلف با آب زمینه رشد و خلاقیت را فراهم می آورد.

والدین و یا مربیان می توانند به وسیله بازی های گوناگون که برای کودکان ایجاد می کنند و با پرسش های مختلف اندیشه خلاق را در کودکان پرورش دهند.

بعضی از سؤالات که می تواند تفکر خلاق را در کودکان پرورش دهد عبارتند از: